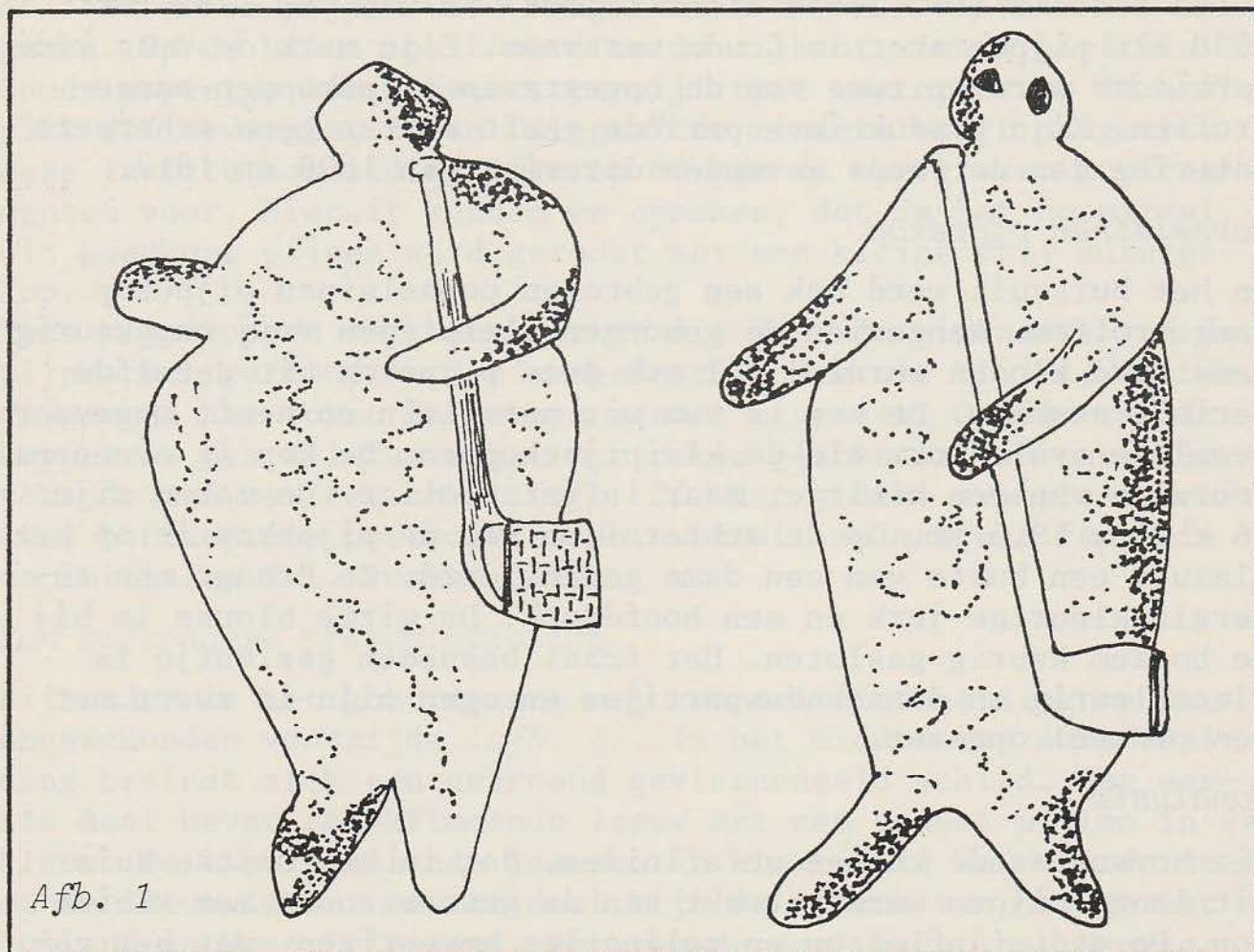

bouw toen als hospitaal in gebruik was. Gezien het geschetste portret waren de rokers zeer waarschijnlijk militairen. De pijpen werden tussen 1808 en 1817 vervaardigd. Aangezien van de vele fragmenten slechts één steel- en drie kopfragmenten aan de gevonden koppen gelijmd konden worden, mogen we ervan uitgaan, dat het hier eerder verzameld huisvuil betreft, dat op een later tijdstip in de kelder gestort werd.

NOTEN

- 1 A. Carmiggelt, Het belang van gesloten vondstcomplexen voor de datering van kleipijpen. PKN XI 1988, nr. 42, p. 43-47
- 2 J. van der Meulen, Pijpenmakers en hun merken in de eerste helft van de 19e eeuw. PKN VIII 1985, nr. 30, p. 34-47
- 3 D. H. Duco, Merken van Goudse pijpenmakers 1660-1940. 1982
- 4 L. van Duuren, Inventarisatie van namen op pijpestelen. PKN XI, 1988, nr. 42, p. 30 tabel 1

Bij het zoeken naar de eigenaren van de Goudse merken werd ook gebruik gemaakt van het boek van: G.C. Helbers en D.A. Goede-
waagen, Goudsche Pijpen, Gouda 1942

Afb. 1

PIJPEN ALS KINDERSPEELGOED II

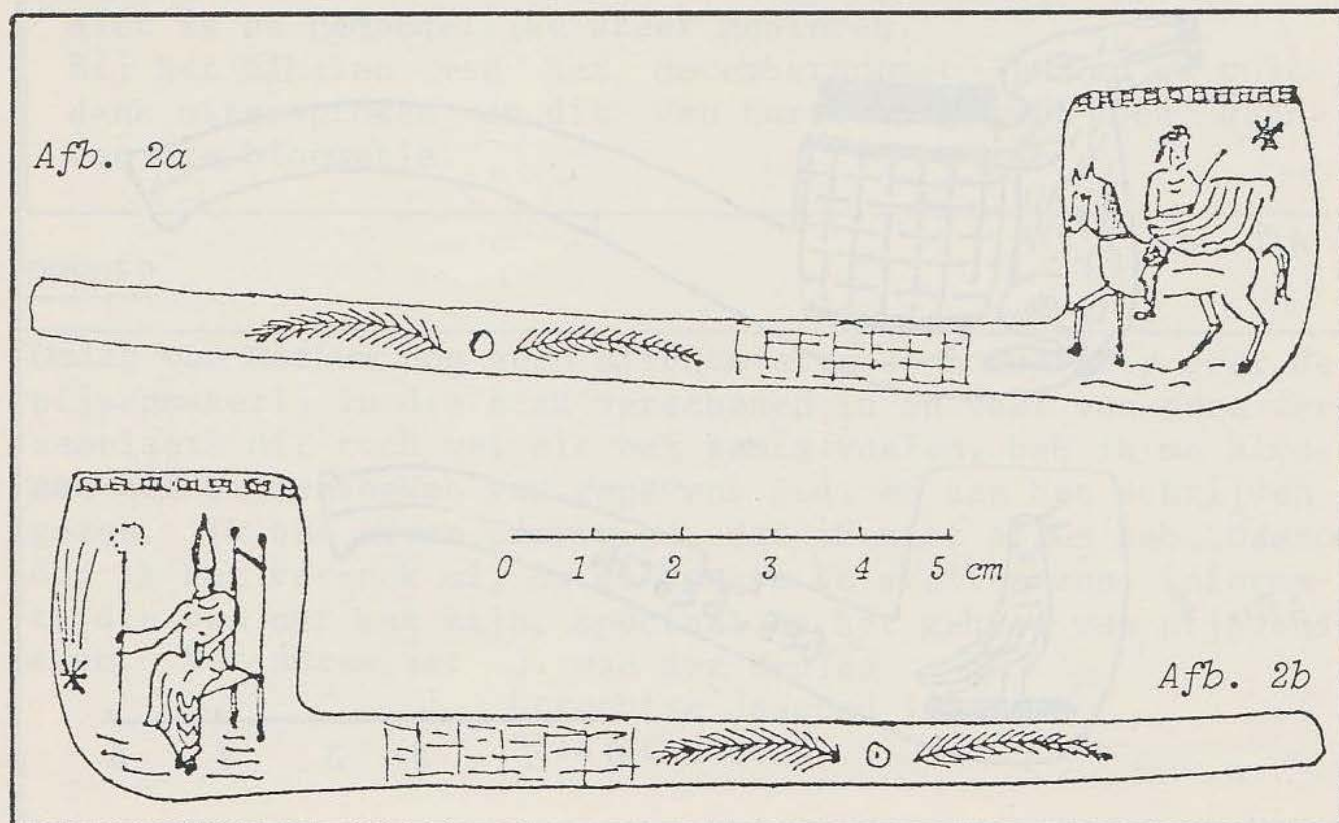
door Fred Tymstra en Ferrie Kompier

De Nikolauspijp

Tot op de dag van vandaag is het in een groot deel van Duitsland de gewoonte om de kinderen op 11 november (Sint-Maarten) en 6 december (Sint-Nicolaas) op school een koek uit te reiken. De koek, gemaakt van brooddeeg en met suiker bestrooid, heeft de vorm van een mannetje. Men noemt ze *Weckmann* of *Stutenkerl* (Afb. 1). In de koek is een kleipijpje meegebakken, de zg. Nikolauspijp. Het pijpje doet dienst als versiering en is daarom slecht afgewerkt. Soms is zelfs het rookkanaal niet volledig aangebracht. De meeste Nikolauspijpen zijn kort, met een kleine kop, maar bij grotere Weckmänner worden langere pijpen meegebakken. De kinderen eten het broodje op en spelen met het pijpje tot het breekt.

Op een pijp van de firma Klauer staat Sint-Maarten afgebeeld. Op de ene zijde zit Sint-Maarten op een paard. Hij kwam een bedelaar tegen en deelde uit piëteit zijn mantel door deze met zijn zwaard - hij was toen nog Romeins officier - in tweeën te snijden (Afb. 2a). De andere zijde toont de latere Sint-Maarten gezeten als bisschop op een stoel met in zijn hand de bischopsstaf (Afb. 2b).

Jaarlijks worden er nog ca. 8 miljoen *Nikolauspfeifen*, de algemene benaming voor koekpijpjes, in Baumbach gemaakt.

De fluitpijp

Onder de speelgoedpijpen die in het Westerwald vervaardigd werden, bevinden zich twee fluitpijpen. *Afb. 3* is een combinatie van een fluitje (de paashaas) en een pijp (het mandje). Als men door de oren van de haas blaast, ontstaat een hoge fluittoon. Haalt men het dekseltje van de kop, dan treft men er kleine gekleurde zoete snoepjes aan, de zg. *Liebesperlen*. Deze pijpjes werden dikwijls in felle kleuren beschilderd. De pijpen werden o.a. door de firma Lamp uit Höhr verhandeld. Bij het tweede fluitpijpje (*Afb. 4*) bevinden zich in de kop eveneens kleine snoepjes. De officiële benaming voor dit pijpje is de *Nachtigallpfeife*. Aan weerszijden van de kop staat de vogel afgebeeld. Om een mooie fluittoon te krijgen wordt de kop van de pijp in een kopje met water gedompeld. Terwijl de kop onder water blijft, blaast men met korte stoten door de steel. Op deze wijze wordt het geluid van een nachtegaal nagebootst. Met wat handigheid kan men er prachtige geluiden uit krijgen. Het pijpje werd in verschillende kleuren beschilderd en o.a. gefabriceerd door de firma Klauer uit Baumbach en de firma Gelhard in Hilgert. Op de steel staat GES(etzlich) GESCH(utzt), hetgeen betekent, dat het model tegen imitatie beschermd was. Het pijpje werd tot eind jaren 50 gemaakt. Prijs uit 1952: 5,60 DM per 100 stuks.

